

"לבניינה של תורה" – חלק שמו

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר ראש הישיבה, הרב ברוך וידר שליט"א

"כָּל עֲמָא לְכוּ לְמִים"

שיחה בעניין לימוד התורה (ד)

חווים מציאות של "רצוא ושוב" בין מתיקות התורה בבית המדרש לבין העולם בחוץ שאנו פוגשים אותו בחדר או ביציאה מבית המדרש הביתה לשבת או במפגש עם החברים. הבחור כתב סוג של פתרון למצב זה: "לעניות דעתי אני חושב שעם כל האמת והשמחה האמיתית של אדם מלימוד התורה, לפעמים הדברים נגמרים ברגש כלשהו בלי שאנו מצליחים להבין ממש למה אנחנו עושים את זה? קשה לי לשמוע תשובות כמו: 'זה הרצון האלוקי', 'זה מה שה' דורש מאיתנו'. זה מרגיש לי רוחני מדי וסוטה מהמטרה. אנחנו רוצים תשובות ממש

למה אנחנו לומדים תורה? מה יש לנו לחפש במקום ה'כבוד' הזה, חסר ההנאות החומריות? למה לא לצאת בערבים ליהנות? למה לא לראות סרטים? מה רע בזה?"

אני מקווה שאין מבין בני הישיבה שאכן עושים את הדברים שהוא מונה, על כל פנים לא בין כותלי הישיבה. כבר אמרנו בעבר: אם אינך מתאפק ואתה רוצה לראות סרטים צא נא אל מחוץ לישיבה ושם עשה את שלך. הישיבה היא בית ה' ואין בה מקום לדברים מעין אלו. אם יש כאלה העושים כך, כפי שהוא טוען, אני שב ומודיע שזוהי אינה ההנהגה הנכונה שאדם צריך להתנהג בה.

"מקור מים חיים"

כל כך אהבתי את דבריך, בני, בן הישיבה. זוהי ודאי האמת וזוהי ודאי ראשית התשובה

בשבועות האחרונים אנו עוסקים בנושא שאציג אותו באופן בניסוחו של אחד מבני הישיבה במכתב שהניח על שולחני הבוקר: "מהי הדרך לסגירת הפער בין הרצוי למצוי; בין השאיפות הגדולות והאורות הבהקים שאיתם הגענו לישיבה ובין המציאות האפרורית-משהו, שסובבת את חיינו, האורות המעומעמים והשאיפות המצומצמות?"

ברצוני לשוב ולעסוק במכתב שעסקנו בו בשיחה הקודמת. אקדים ואומר בהרחבת השאלה, ובוהו אתייחס גם למכתב הנוכחי, שמשמעות סגירת הפער היא לאמתו של דבר משמעות חיינו כולם. הלוא

זוהי עבודת חיים, ולעולם לא נסגור את הפער הזה, שהרי כל מהות חיינו היא השאיפה, הערגה וההתקדמות אל השלמות. ההתנועעות אל השלמות היא עצמה השלמות¹. עבודתו הרוחנית של האדם אינה מסתיימת כאשר הוא יוצא מכותלי בית המדרש של הישיבה אלא היא נמשכת עד לזיבולא בתרייתא, עד לנשימתו האחרונה. במשך כל החיים על כל אחד ואחד מאיתנו להמשיך ולהתקדם במאמץ לסגירת הפער הזה, שלשמה באנו לעולם.

במכתב הקודם מציג הכותב את הקשיים בהם מצוי בחור מהישיבה. אני מניח שהרבה בחורים

¹ עיין עולת ראיה, חלק א, עמוד רא: "שהחפץ הפנימי של בקשת ד' הוא העולה על כל החיים ועל כל האושר, ושהבקשה בעצמה היא התכונה המבוקשת, לא המציאה, שהיא תמיד בלתי אפשרית, כי הננו צועדים מגודל אל גודל, ומבקשה לבקשה".

נטייה שלא לעשות. זה שאינו רוצה לחפש תשובות ימשיך בדרכו ובהתנהלותו מימים ימימה, אך לרוצה תשובות באמת ישנו הכרח פנימי למצוא פתרון. במצב שכזה אכן חשים את ההכרח לעסוק בלימוד חכמת התורה, בלימוד חכמת האמונה הפנימית.

ייתכן מצב בו אדם למד בישיבה במשך שנים וטבל בנהר התלמוד – הוא עיין וחקר, הוא יודע את כל החקירות שלמדו בישיבה בבבא קמא. אבל כל זה עלול להתייבש ביום מן הימים. ייתכן אפילו שהנהר שלו יתייבש עוד במהלך שנות הישיבה שהרי כיום גם תוך כדי תקופת הישיבה מצויים ב'חוק', ואף קיים חשש גדול יותר שהיובש יתרחש מיד לאחר שהוא ייצא מהישיבה, כפי שקורה לצערנו הרבה.

שמע לרב קוק, שמע לחכמי הדורות, הצועקים שנהר התלמוד יתייבש אם לא נרטיב אותו באמונה, בביאור מהות התורה ותכלית לימודה. בזה הרב זצ"ל יוצא בעקבות רבי שמעון בר יוחאי ב'תיקוני זוהר' הצועק: "וי לאינן דעבדין לאוריתא יבשתא" – וי לאנשים העושים את התורה יבשה! הרב קפלן, שהוא אחד מתלמידיו של הרב יצחק הוטנר זצ"ל בעל ה'פחד יצחק', העיד שרבו היה זועק רבות על "אינן דעבדין לאוריתא יבשתא". ידוע שהרב הוטנר ינק רבות מהרב קוק, אף על פי שהדבר אינו מפורש בספריו.

באגרת כז, המיועדת ל"אחינו הצעירים תופשי התורה", דהיינו לנו, הוא כותב: "הקובלנא הזאת היא ישנה, אבל היא מוכרחת להתחדש כפרוגטמא חדשה" היום בה' כסלו תש"פ, בישיבת 'הכותל' ובכל הישיבות השואפות

לשאלת החיים הנכבדה שאנו מציגים וברצוני להתחיל לעסוק בה מעט.

בהיותי בשיעור ד' בישיבת 'הכותל' נהגתי להשתתף באופן קבוע מידי שבוע בשיעוריו של הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל, בספר 'אורות'. בחלוף הימים הוא הגיע ללמד את המאמר 'קריאה גדולה'², העוסק בשאלתך על הפער, על הקשיים, על המאבק של הרוח בישראל, מאבק הכפירה והאמונה. אמנם זהו מאבק אחר, אך יש בו מן המשותף למאבק אותו אתה מתאר. כאשר הרב הישיש בן השמונים ושמונה קרא את הדברים שאקרא מיד הוא פרץ בבכי נוקב, שזעזע אותי כבחור צעיר. היה מזעזע לראות יהודי בא בימים בוכה כילד כאשר הוא עונה את התשובה על מכתבך, הכותב הנעלם.

כך כותב הרב זצ"ל במאמר זה³: "אחינו היקרים", אנחנו בני הישיבה, "חכמי תורה... גם אנו נואלנו וחטאנו" – כדברי הנביא ירמיהו: "ותפשי התורה לא ידעוני", למרות שודאי שהם ידעו 'שב שמעתא' יותר טוב מחלקנו – "למדנו וחקרנו... אבל שכחנו את האלוקים ועונו, לא שמענו לקול נביאי האמת, לקול מעולי חכמי הדורות... לקול הצדיקים והחסידיים, חכמי המוסר וחכמי עיון והרזים, שצווחו והכריזו בקולי קולות כי סוף הנהר של התלמוד המעשי לבדו להיות יבש וחרב". נהר התלמוד – הש"ס והפוסקים – זוהי עבודתנו המרכזית בישיבה, בעמל, בהיקף וביגיעה. אבל אם חלילה המצב יהיה בבחינת "תפשי התורה לא ידעוני", "אם לא נמשוך לתוכו תמיד מים מיני ים, ימא דחכמתא וקבלה, מים דעת אלוקים, מים טוהר האמונה הטהורה" – נהר זה עלול להתייבש. את שורות אלו הרב צבי יהודה קרא ובכה!

במאמר זה עוסק הרב ב'הכרח' – כאשר אנו מעלים את השאלות הללו בבית מדרשנו יש לנו 'הכרח'. אנו מוכרחים לתת מענה. כאשר נדמה לנו שלא מוכרחים לפעול דבר מה יש לנו

⁵ על פי תיקון ל, דף עג, עמוד ב; עיין עוד אגרות הרא"ה, חלק א, אגרת צה: "שאם אך היה בכוחי לא הייתי פוסק אפילו רגע מלקרוא בגרון בקול גדול... למהר ברוב כוח וחיל לתקן את המעוות האיום ולשוב אל החלק הנעזב הזה שבתורה שהוא בית חיינו, שדוקא עימו ועל ידו ישוקה כל עץ החיים של כללות עסק התורה והעבודה, וכל השיפלות והאורך של הגלות הוא רק משום 'דעבדין לאוריתא יבשה'". **** במקור: רשב"י בזה"ק. אבל זה המיקום המדויק. איני יודע האם גם התיקון מיוחס לרשב"י.

⁶ התביעה

² עמודים צט-קא
³ עמוד קא
⁴ פרק ב, פסוק ח

המלקט דברים רבים בעניין לימוד התורה. הבה נתחזק!

בהמשך למכתב המדובר, ברצוני להציע הצעה מעשית: יסדו חברות ללימוד הספרים שהזכרנו – למשל בשעה שש בערב אחרי סדר לימוד גמרא. החל מהשעה שש בערב מוקדש בישיבה זמן בן שלושים-ארבעים דקות עד לתחילת שיעורי הערב. בזמן הזה ניתן לקבוע חברות עם חבר או אברך או ר"מ. שמעו לעצתי, שמעו לעצת כותב המכתב, שמעו לעצת הרב קוק, שמעו לבכי של הרבי צבי יהודה קוק, שמעו לכל חכמי הדורות! שמעו לרבי שמעון בר יוחאי הזועק: "וי לאינן דעבדין לאורייתא יבשתאו". התורה עלולה להתייבש בפנינו. דבר יבש אינו מושך, הרי לא נעים לאכול עוגה יבשה למרות שהיא עוגה... ההולך בדרך הזו מובטח לו, בעזרת ה', שייראה ברכה גדולה.

בְּשׂוּלֵי הַדְּבָרִים

”כִּי כַפְלִים לְתוֹשִׁיָּה”

בימים אלו אנו נכנסים לחודש כסלו, חודש של ישועות ואור של תורה שבעל פה בישראל. בעוד כחודש יסתיים לימוד הש"ס במסלול 'הדף היומי', בעזרת ה'. רציתי להאיר את נקודה זו. נותר לנו עוד כחודש על מנת לחשוב – כישיבה וכיחידים – באיזה אופן להצטרף למעגל נפלא זה בצורה מסוימת. גם בישיבה ייערך, אם ירצה ה', סיום הש"ס. עוד נמצא הזדמנות להרחיב בעניין זה בעתיד, בעזרת ה'.

הדבר השני שברצוני לעורר אודותיו היום שייך לבניין התורה לדורות. דבר זה הוא אבן פינה בבניין עם ישראל על ידי האור היוצא ושיצא מישיבת 'הכתל'. במוקד עניין זה עומדים היושבים כאן וכל בני הישיבה וכל העתידים להצטרף לישיבה החל משנה הבאה מהארץ ומהתפוצות.

שהתורה לא תתייבש בקרבנו או לא תהיה יבשה כשמסיימים את 'סדר ערב' ופוגשים את ה'סטורי' עליו כתבת במכתב. "רוח הקודש צווחת ואומרת: וְתִפְּשִׁי תְּתוּרָה לֹא יִדְעוּנִי, על כן תפוג תורה" – אני משוכנע שכאשר הרב זצ"ל כתב זאת הוא בכה – "חכמת סופרים תסרח", 'עמא דארעא אזלא ודלדלא'⁷ אין דובר דבר ואין מחזיק יד. לא עת חיבוק ידיים העת הזאת לנו, נושאי כלי ה"אנו, בני בית-המדרש הננו נושאי כלי ה' של הדור. על כן האחריות המוטלת על כל אחד ואחד מאיתנו היא עצומה.

”שְׁמַעוּ וְתַחֲי נַפְשֵׁיכֶם”

לאור הדברים הללו אני אומר לבני הישיבה: חובה עלינו לעסוק בלימוד מהותה של תורה, בלימוד גדלותה של תורה, בלימוד חשיבותה של תורה. לכן המנהג בישיבה לפתוח את לימודי הבוקר ב'סדר לימוד אמונה' קצר במגמה לעסוק בסוגיות הללו.

ברצוני להמליץ ולבקש, מכל מי שנפשו יקרה לו ואינו רוצה שהיא תתייבש – ר"מים, אברכים ותלמידים – לעסוק תדיר בסוגיה זו, כפי שמגדיר הרב זצ"ל באגרת זו: "חלק גדול רשום ומצוין בכל יום". אמנם רק חלק מהיממה, כי "ארבע אמות של הלכה" בלימוד ש"ס ופוסקים הן יסוד ועיקר כוח החיים, הבסיס הוא לימוד שלושה 'סדרי' גמרא, אבל בין הסדרים קיים זמן רב בו ניתן לקבוע חברות או להיכנס לשיעורי אמונה.

עוד ברצוני להציע לסיום ובטוחני שחלק ישמעו לעצתי, ויכנסו דברי ללבבות כמו שהם יוצאים מן הלב עכשיו – ללמוד ספרים העוסקים בביאור עניין זה. אני מציע ללמוד שער ד' של 'נפש החיים', שחובר על ידי רבי חיים מוולוז'ין, מייסד עולם הישיבות. זהו מאמר שלם על תורה, המבאר מהי תורה ומה משמעותו של הדבר שאנו עוסקים בו, על פי פנימיות התורה. בנוסף אני מציע לעסוק ב'אורות התורה' של הרב זצ"ל; לעסוק בספר 'מעלות התורה' של רבי אברהם אחי הגר"א; בספר 'בניין עולם',

⁷ סוטה, דף מט, עמוד א

לימדונו חז"ל⁸ ש"אם אין גדיים אין תיישים", ולכן ברצוני לשבח את העוסקים במלאכת הקודש של רישום תלמידים להמשך העמדת התורה של ישיבת 'הכתל' בעולם היהודי כולו, ובמדינת ישראל בפרט – ר"מים, אברכים ותלמידים. היום יצאו מכאן שלוש משלחות לפגוש תלמידים בבאר שבע, בגבעת שמואל, בפתח תקווה ובמודיעין. אתמול היו חברינו בישיבה תיכונית מסוימת, וכבר היום התקשר אלי תלמיד חכם מאותה ישיבה לשם המשך הקשר. כבר יש לזה פירות. בהזדמנות זו ברצוני לומר לכל אחד מבני הישיבה שעל כל אחד להרגיש שהוא הוא אחראי הרישום. לא להטיל את האחריות על כתפי האחראי הרשמי או על ראש הישיבה וצוות הר"מים. זוהי אחריות של תורה לדורות! אנו עוסקים במלאכה זו בארץ ובתפוצות, ואשתף אתכם שהיא נעשית גם במסגרת שתי המכינות של ישיבת 'הכתל' – מכינת 'אורות', היושבת מולנו בהר הזיתים ב'בית אורות', ומכינת 'ידידיה' השוכנת בבית שמש. בכל אחת מהן מתחנכים בשנה א' בין ארבעים לחמישים תלמידים המשנים את דרכם, מתעלים, מתחברים לתורה ולמחויבות למדינת ישראל, מבחינה צבאית, ערכית ורוחנית.

זוהי ההזדמנות לברך את מנכ"ל הישיבה, מר מוטי ג'רבי ומשפחתו, שהיום משיאים את ביתם עם אחד מבוגרי המכינה שלנו, מכינת 'אורות'. הרבה מזל טוב וברכה למשפחה!

